

ג. עוד נחלקו הפוסקים בשולח שליח לדבר עבירה, האם המעשה בטל או שמא המעשה קיים ורק לענין החיוב אין תורת שליחות לחייב את המשלח [בדיני אדם].

ד. כתבו כמה אחרונים שאין חילוק אם היה שליח בחנם או בשכר, ואין חילוק בין עבירה דאורייתא לעבירה דרבנן, בכל אופן אין שליח לדבר עבירה.

לדברי שמאי הזקן, לפי לשון אחת, יש שליח לדבר עבירה. ולפי לשון אחרת אף לדבריו אין שליח מלבד בשולח להריגה, שייחס הכתוב אחר משלחו (ואתו הרגת בחרב בני עמון). ולפי לשון אחרת אף לשמאי אין שליח לדבר עבירה אלא שהמשלח נענש בדיני שמים ב'דינא רבה'. ואילו לתנא קמא לא נענש אלא ב'דינא זוטא'.

אפילו אם ננקוט שלשמאי הזקן יש שליח לדבר עבירה, מודה בחלבים ועריות שאין שליח — שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב.

התוס' נסתפקו האם גם במעילה הדין כן, באופן שהמעילה חלה בשעת ההנאה עצמה ולא הגביה השליח מקודם, כגון שאמר לשליח הושט ירך לך של שמן ותהנה מן הסיכה, או: שב על עורות של הקדש, או: התחמם בגיזי עולה. ומדברי הרמב"ם (מעילה ז, א) הוכיחו אחרונים שגם בכגון זה יש שליח לדבר עבירה. (וע"ע: חדושי הגר"ח הל' מעילה; קהלות יעקב מ; וזכרון שמואל א, ח ובהערה).

דף מג

פה. א. האם שליח נעשה עד, בקידושין בגירושין ובדיני ממונות?

ב. האומר לשלשה צאו וקדשו לי האשה, האם שלשתם שלוחים או אחד מהם שליח והשנים עדים?

א. נחלקו רב ודבי רבי שילא האם שליח נעשה עד אם לאו (כיון ששלוחו של אדם כמותו — הרי זה כגופו, ואין בעל דבר נאמן כעד). ומבואר בגמרא (עפ"י דברי רבי נתן) שבעצם נחלקו בשאלה זו בית שמאי ובית הלל, והאמוראים נחלקו מהי דעת בית הלל.

והסיקו הלכה, שליח נעשה עד. הלכך אמר לשנים צאו וקדשו לי את האשה — הן הן שלוחיו הן הן עדיו (רבא אמר רב נחמן). וכן בגירושין (אף על פי שהיה מקום לחוש לנגיעה — שמא נתן השליח עיניו באשה זו, לכך מעיד שהיא מגורשת אעפ"י שלא נתגרשה).

ובדיני ממונות, כאשר נשלח לפרוע חוב — מבואר בגמרא שאם נוקטים המלוה את חברו בעדים צריך לפורעו בעדים, אין השליח נאמן כעד לומר שפרע, שהרי הוא נוגע בעדותו, שאינו יכול לומר החזרתי לך את כסףך, כי צריך עדים לך (באופן שמסר לשליח בפני עדים. ראשונים). אבל אם נוקטים אין צריך לפורעו בעדים, אזי קודם שתקנו חכמים חיוב 'שבועת היסת' למי שנתבע ממון וכופר בו, נאמן השליח להעיד עם עד נוסף שעשה שליחותו [או שני שליחים נאמנים כעדים], אבל לאחר שתקנו שבועת היסת, הלא אם יאמרו החזרנו לך יצטרכו להישבע שבועת היסת, הלכך נוגעים בעדותם הם (ואין לומר ישבעו שנתנו ושוב אינם נוגעים — כי כל עד הצריך שבועה אינו 'עד'. תוס'). ומה דינם? יישבעו העדים שנתנו לבעל החוב את הכסף וייפטרו בכך (לפי שהאמינם בשבועה במסרו להם מעותיו), וישבע בעל החוב שלא נפרע, וחייב הלוח ליתן לבעל החוב.

שבועת השלוחים ללוח היא 'שבועת היסת' (רי"ף ועוד). ולדברי בעל המאור חיוב 'שבועת המשנה' היא ובנקיטת חפץ, מאחר והמלוה גם כן נשבע שלא נפרע, וכדין חנוני על פנקסו.

והרי"ד נקט לאידך גיסא, בין שבועת השליח בין שבועת המלוה אינה אלא מדין 'היסת', להפסיד דעתו של הלווה.

מבואר בתוס' (עפ"י הירושלמי. ושם מובאת מחלוקת אמוראים), שדין קידושי כסף כדיני ממונות, שלאחר שתקנו שבועת היסת אין השליח נעשה עד, שהרי השליח נוגע בעדותו לומר נתתי הכסף לאשה [מלבד אם אמר לו המשלח, קדש לי אשה מממונך. רי"ד]. ואילו מסתימת דברי הרי"ף ובה"ג והרמב"ם (אישות ג, טז) נראה שנאמן. (ע"ש מגיד משנה. וע' בבאור הסברה בהדושי הגר"ט — ק). והרשב"א כתב שמסתבר שספק מקודשת היא. והוא הדין בקידושי שטר אם יש בו שוה פרוטה.

ונסתפק הרשב"א לומר שאם אין האשה מכחשת דבריהם שקיבלה הכסף — מקודשת ודאי, שהרי על ידי הודאתה נסתלקה נגיעתם. (וכן דעת הרא"ש ורבי יהונתן הכהן. וכן נוטה דעת הראב"ה — מובא בב"י אה"ע לה. וכן פסק בשלחן ערוך לה, ב). אך שמא מכל מקום אין כאן עדות, שאין נאמנים מחמת עדותם אלא מפני הודאתה. וכן נקט לעיקר. (וכן נקט הר"ן. וכן מבואר בתורי"ד, שאפילו שניהם מודים אינן קידושין כלל. וכן הסיקו הב"ח והחלקת-מחוקק להתמיר.

ולכאורה מסתבר כמו כן שגם אם העדים יתנו לבעל דמי הקדושין שנתן להם [וכן כדיני ממונות — יחזירו ללוה מעות], אין אומרים מעתה נסתלקה נגיעתם ויאימנו דבריהם בתורת עדות, כי סוף סוף אין ההסתמכות על העדות אלא על סמך מעשה צדדי. ואולם בקהלות יעקב (מא) נקט כהנחה פשוטה שבכך מסלקים את נגיעתם ויהיו נאמנים. וצ"ע. וע' חלקת מחוקק ובית שמואל לה, ב כשפטרם המשלח משבועה או כשיש עד המסייע עם השליח).

ב. לפי גרסת ברייתא אחת, אמר לשלשה צאו וקדשו לי האשה — לדברי בית שמאי, אחד שליח ושנים עדים. ולדברי בית הלל כולם שלוחים ואין שליח נעשה עד. ולפי גרסת ברייתא אחרת בשם רבי נתן, לא נחלקו בדבר זה אלא בשליח נעשה עד דעלמא. (אבל כשאמר לשלשה אפשר שלדברי הכל יכולים שנים מהם להעיד). כאמור לעיל, הסיקו להלכה ששליח נעשה עד.

דפים מג — מד

פו. א. קטנה ונערה, האם יכולות לקבל בעצמן גט, קידושין או מאמר?

ב. נערה, מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה?

א. לדברי חכמים, נערה המאורסה יכולה לקבל גיטה. ורבי יהודה אומר: אביה מקבל ולא היא, שאין שתי ידיים זוכות כאחד.

בקידושין — נחלקו אמוראים; לריש לקיש כמחלוקת לגירושין כך מחלוקת לקידושין (ויצאה והיתה). ורבי יוחנן אמר (וכן הסכימו כל החבורה בבית המדרש): בקידושין דברי הכל אביה ולא היא, כי רק בגירושין אמרו חכמים, משום שמכנסת עצמה לרשות אביה, שלא כבקידושין שמפקעת עצמה מרשותו. או רק בגירושין שבעל כרחיה, אבל בקידושין שצריכים דעת מקנה — אביה ולא היא.

א. קטנה לדברי הכל אינה יכולה להתקדש קדושין גמורים מעצמה, שאין לה דעת. ולענין גירושין, אם אין יכולה לשמור גיטה — אינה מגורשת (ושלחה מביתו — יצאה זו שמשלחה

והזרת). ואם יכולה לשמור גיטה — בתחילה כתב רש"י שלדברי הכל אביה מקבל גיטה ולא היא. ולבסוף חזר בו וכתב שדינה כנערה. וכן כתבו התוס'.

ב. יש מי שכתב שאם האב מתנגד בהדיא שלא תקבל גיטה, לפי לשון ראשונה בדברי רבי יוחנן, מודים חכמים לרבי יהודה שאין קבלתה מועילה, כי לא אמרו חכמים אלא משום שמסתמא נוח לו לאביה שתקבל, הואיל ומכנסת עצמה לרשותו. (עפ"י חדושי הנצי"ב.

וע' בטור אה"ע (קלב) שתמה על בעל העטור שכתב ספק נערה ספק בוגרת נותן גט לאביה ואח"כ נותן לעצמה — מדוע צריך ליתן לאביה הלא גם נערה מקבלת גיטה. ופירש המנחת-חינוך (תקעט,ו), לפי שאין שום נוחות לאב בקבלת גיטה, מאחר והיא ספק בוגרת, ומה שמועילה קבלתה בנערה זהו רק משום שירדה תורה לסוף דעתו של אב שנוח לו בכך כי נכנסת לרשותו, וכדברי הרמב"ן בגטין לא).

ג. כל זה אמור בשלא נישאה, אבל אם נישאה, הרי היא ברשות עצמה לכל דבר. ואולם יש סוברים שהאב זכאי בקבלת גט בתו אפילו מן הנישואין. (עפ"י רש"י ביבמות קט. וע"ש בב"ח ובגה"ש; אה"ע קעג. ואולם אין כן דעת התוס' ועוד. ע' לעיל י בתוס' ותורי"ד. וע' בשו"ת הרדב"ז ח"ג אלף ו; אבנ"ז אה"ע קנג,ג).

במאמר — שנינו בברייתא שבקטנה מן האירוסין אין עושים מאמר אלא מדעת אביה, ואילו בנערה בין מדעת עצמה בין מדעת אביה. ואמר ריש לקיש שאפילו רבי יהודה מודה בזה, הואיל וזקוקה ועומדת.

העושה מאמר ביבמתו בעל כרחו — נתבאר ביבמות יט.

ב. לדברי חכמים שנערה מקבלת את גיטה, שאל רבא את רב נחמן האם נחשבת כיד אביה ממש לעשות שליח, אם לאו. ואמר לו: אין עושה שליח. ודוקא כשיש לה אב, אבל אין לה אב — עושה שליח. יש מן האחרונים שכתבו (עפ"י הירושלמי) שלדברי ריש לקיש ודאי עושה שליח כי יש לו כח עצמי לקבל ואינה נחשבת כלל כיד אביה. ואולם מכלל דברי הראשונים משמע שנקטו שאין נידון זה שייך למחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש.

קטנה שעשתה שליח קבלה, אינו גט עד שיגיע גט לידה, שהרי אין שליחות לקטן הלכך המביאו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתננו לה (רש"י).

דפים מד — מה

- פז. א. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — האם חוששים לקדושין להצריכה גט או מיאון? ומה הדין בנערה?
- ב. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, ומת המקדש ונפלה לפני אחיו ליבום — מה דינה?
- ג. נתקדשה לדעת אביה ונישאת שלא לדעתו? כיצד הדין כאשר הלך האב למדינת הים או שהיה כאן ושתק? מה הדין כאשר נתקדשה וגם נישאת שלא לדעתו?
- א. קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה — רב ושמואל אמרו צריכה גט ומיאון; צריכה גט — שמא נתרצה האב בקידושין. צריכה מיאון — שמא לא נתרצה ויבואו לטעות ולומר מקודשת גמורה היא ואין קידושין תופסין לו בקרובותיה. אמר רב נחמן: והוא ששידכו, אבל לא שידכו — אין חוששים שמא נתרצה האב ואינה צריכה גט (אלא מיאון). כן משמע בגמרא, ממה שאמרו שלשמואל משכחת לה 'אלמנה' בקטנה